

Milli Şehid Boğazlıyan Kaymakamı MEHMET KEMAL BEY*

Birinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu'daki Ermeni çetelerin çıkardığı isyanı bastırmak amacıyla İttihat ve Terakki Fırkası hükümeti, Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesindeki Ermenilerin Suriye'ye sevk edilmesine karar verdi. Kaymakam Mehmed Kemal Bey bu kararı uyguladı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında iktidarda İttihat ve Terakki Hükümeti vardı. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından iktidar partisi değişti ve Hürriyet ve İtilaf Partisi iktidara geldi. İşbirlikçi Hürriyet ve İtilaf Partisi, Ermeni ayrılıkçılara ve onlarla bir olan Batılı devletlere yaranmak için kararlar aldı. Bu kapsamda kötü muamele sonucu Ermeni ahalisinin ölümleri dolayısıyla Ermeni Tehciri

sorumluları yargılanmaya başladı. İşgal altında bulunan İstanbul'da yapılan mahkemede birçok yalancı şahidin ifade verdiği iddia edildi. Yargılama sonucunda, mahkeme Mehmed Kemal Bey'in idamına karar verdi. Kurulan Divan-ı Harb-i Örf-i Mahkemesinin idam kararı verdiği ilk kişi Mehmed Kemal Bey oldu.

Mehmed Kemal Bey'in yargılanması "kurban siyaseti" gereği yargılanması ve idamı, Milli Mücadele ruhunun güçlenmesinde etkili oldu. Nitekim, 14 Ekim 1922'de Mehmed Kemal, Birinci Büyük Millet Meclis'i tarafından "**Şehid-i Milli**" ilan edildi.

MEHMET KEMAL BEY'İN HAYATI

Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey, 1884 yılında Beyrut'ta doğdu. Antalya ve İzmir liselerinde okudu. Mülkiye'den pekiyi derece ile mezun oldu. 1908 yılında Beyrut Vilayeti Maiyet Memurluğuna başladı.

Mehmed Kemal Bey, 1909 yılında 12 Adalar Valiliği (Cezair-i Bahri Sefid) maiyet memurluğunda stajını bitirip kaymakam oldu. Aynı dönemde bir yıl Rodos İdadisi'nde Türkçe ve Sosyal Bilimler öğretmenliği yaptı. 18 Aralık 1911'de asıl mesleğine dönerek sırasıyla Doıran, 1912'de Gebze, 1913'de Karamürsel ve 12 Haziran 1915'de Boğazlıyan Kaymakamlığına tayin olundu. Mehmed Kemal Bey Boğazlıyan kaymakamlığı sırasında ilki 18 Temmuz 1915 tarihinde gelen emirler gereği, Ağustos 1915 ortala-

rına kadar Ermenilerin sevkiyatı ile ilgilendi. Bu arada Mehmed Kemal Bey, 20 Ağustos 1915-9 Ekim 1915 tarihleri arasında Yozgat Sancağı Muhtararısı Vekilliğinde bulundu.

24 Nisan 1916'da terfian Basri Eski Şam Kazası Kaymakamlığına tayin edildi. 20 Eylül 1916 tarihinde ise İzmir Muhacirin Müdürlüğüne atandı.

13 Haziran 1917 tarihinde Boğazlıyan Kaymakamlığı görevinde bulunduğu sırada tehcir sırasında ihmali bulunduğu gerekçesiyle Ankara Valiliği İdare Kurulunun kararıyla görevinden azledildi.

25 Temmuz 1918'de Yozgat İstinaf Mahkemesi'nde yapılan yargılamanın sonucunda itham edilen suçlardan beraatine karar verildi. Azil kararı kaldırıldı ve Konya Zer'iyyat Müfettişliğinde görevlendirildi. Bu görevde iken Boğazlıyan kaymakamlığı sırasında Ermeni tehciri ile ilgili olaylardan sorumlu olduğu gerekçesi ile Aralık 1918 ortalarında tevkif edilerek İstanbul'a getirildi.

Muhtelif sorgulamaların ardından, 5 Şubat 1919'da gerçekleşen ilk duruşma ile Divan-ı Harb-i Örf-i'deki yargılaması başladı. Yaklaşık iki ay süren yargılama sürecinde-mahkeme heyetinin değişmesi sebebiyle- iki safhada 18 duruşma yapıldı. Üyeleri arasında Ermenilerin de bulunduğu mahkemenin dinlediği şahitlerin çoğu da Ermenilerdendi. Mahkeme 8 Nisan 1919 tarihli kararıyla Mehmed Kemal Bey'i idama mahkum etti.

Mehmed Kemal Bey, daha önce beraat ettiği davadan yeniden yar-

* Doç. Dr. Selim Çapar (Editör) tarafından hazırlandı.

gılandı. Mahkemede tüm iddiaları reddeden Kaymakam Kemal Bey, kendisinin suçlu olmadığını yalnızca Tehcir Kanunu'nu uyguladığını şu sözlerle dile getirdi: "Ben aldığım emri yerine getirdim. Sürgün edilenlere insani şekilde davrandım. Süngü bağlamadım. Vicdan azabı duymuyorum. Kimsenin ölümü için emir vermedim."

İşgal altında bulunan İstanbul'da yapılan mahkemede birçok yalancı şahidin ifade verdiği iddia edildi. Yargılama sonucunda, mahkeme Mehmed Kemal Bey'in idamına karar verdi.

Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey böyle bir tertibin kurbanı olarak yargılandı.

Dönemin padişahı Vahdettin idam kararını ülkede olaylar çıkabileceğini gerekçe göstererek onaylamadı ve dönemin Şeyhülislam'ından fetva istedi. Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin verdiği fetvayla infaz 10 Nisan 1919 günü saat 19 sıralarında İstanbul Beyazıt Meydanı'nda gerçekleşti. Cenazesi ertesi gün büyük bir törenle Kadıköy Kuşdili Çayırı'ndaki Mahmut Baba Türbesi'nde öğlunun yanına defnedildi.

Mehmed Kemal Bey, hiç bir inandırıcılığı olmayan bu düzmece mahkemenin usulsüz kararıyla 10 Nisan 1919 tarihinde idam edildi. 14 Ekim 1922 tarihinde ise, TBMM tarafından çıkarılan bir Kanun ile 'Milli Şehit' ilan edildi ve aile üyelerine maaş bağlandı.

10 NİSAN VE BOĞAZLIYAN KAYMAKAMI MEHMED KEMAL BEY

Av. Tülay BEKAR

"10 Nisan 1845, tam 176 yıl önce bugün, iç güvenliği sağlamak üzere, -zabıta, jandarma, mahalle bekçilerinden- oluşan "Polis Güvenlik Teşkilatı" kuruldu Osmanlı İmparatorluğu'nda.

Gerekli idi, iç güvenlik için; İmparatorluk'ta sokaklar çetelerin, dağlar eşkiyaların "yol geçen hanı" olmuştu, çünkü.

10 Nisan 1919 tarihinde ise İstanbul karanlık bir günü yaşıyordu. Polis Teşkilatının kurulduğu günü seçmişti -kuklaları Damat Ferit Hükümeti ve hiç bir hükmü olmayan Padişah Vahdettin ile birlikte- İtilaf Devletlerinin emperyal temsilcileri.

10 Nisan 1919 tarihi özellikle seçilmişti zannımca, Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in idamı için. Kumpas davası ile yargılanmış; olmayan Ermeni Soykırım safsatası ile Düzmece Mahkeme'de hüküm giymişti, Kaymakam Mehmed Kemal Bey.

Emperyalizm güya diyordu ki: "Ben sizin Polis Teşkilatınızı kurduğunuz gün, vatansaver -kahraman Türk evladınızı sizin kukla yöneticilerinize astırıyorum."

"Ben sizin bize bağlı olmayan, iç güvenliğin bağlı bulunduğu en yüksek mülki amirlerinizi sizin hükümetinize yargılatıyorum."

Buradaki ironi: Boğazlıyan Kaymakamı olarak, oradaki güvenlik güçlerinin en yüksek amiri olan Vatan Evladı Mehmed Kemal Bey'in 10 Nisan'da yani Polis Teşkilatının kuruluş gününde idam edilmiş olması değil midir?

Emperyalizm ruhu ve emperyalistler hep böyledir. Emperyalizm böyledir; lakin hep biz **Türklerden** tokat yemişlerdir.

Sonuçta **Kurtuluş Savaşı** ile cevap verildi. Emperyalizm ve onların uşaklarına; **vatan** geçilmezdi, çünkü Türk Milleti-Türk Askeri-Türk Polisi varken... **Fethi Sekin** gibi binler-milyonlar vardı geçmişte de. Şimdi olduğu gibi, bilemedi. Gelecekte de olacak, unutmasın.

Emperyalizm böyle bir günde asmakla Boğazlıyan Kaymakam Mehmed Kemal Bey'i yanlış yaptığını, canını yakan bir tecrübe ile öğrendi. Öğrendi ki; 10 Nisan 1919 günü Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey ebediyete göçmüştü; lakin milyonlarca Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey gelmişti, dünyaya."

KAYNAKÇA

Bilgi, N. (1990) "Sicil Kaydı İşliğinde Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey'in Hayatı", Tarih İncelemeleri Dergisi, 5 (1), 229-238. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/egetid/issue/5032/68519>.